

УДК 657.37:006.032:336.76

В. Я. Фаріон,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9994-3073>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.10.385

МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

V. Farion,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, West Ukrainian National University

METHODOLOGY OF ACCOUNTING FOR FINANCIAL INSTRUMENTS OF UKRAINIAN ENTERPRISES UNDER INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS

У статті обґрунтовано методологічний підхід до обліку фінансових інструментів підприємств України в умовах застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності. Актуальність дослідження визначається тим, що фінансові інструменти дедалі частіше поєднують кредитний, валютний, процентний, ліквідний і договірний ризики, а тому їх облік не може зводитися до формального перенесення норм МСФЗ у реєстри бухгалтерського обліку. Метою статті є розроблення системи методологічного забезпечення, яка поєднує ідентифікацію економічної сутності інструмента, класифікацію за бізнес-моделлю та характеристики грошових потоків, оцінку за амортизованою собівартістю або справедливою вартістю, визначення очікуваних кредитних збитків, розкриття ризиків і цифрову узгодженість звітності з таксономією UA XBRL МСФЗ. Методологічну основу дослідження становлять положення МСФЗ 9, МСБО 32, МСФЗ 7, МСФЗ 13, Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", національні нормативні акти у сфері електронного розкриття фінансової звітності та сучасні наукові праці з проблем імплементації МСФЗ. Запропоновано авторське трактування методології обліку фінансових інструментів як багаторівневої системи професійних суджень, контрольних процедур і моделей оцінювання, спрямованих на забезпечення достовірного відображення договірних прав, зобов'язань, ризиків та економічних вигід. Наукова новизна полягає в побудові інтегральної моделі методологічної зрілості обліку фінансових інструментів, що враховує класифікаційну відповідність, якість оцінки, обґрунтованість резервування очікуваних кредитних збитків, повноту розкриття ризиків, таксономічну узгодженість і ризик коригувань. Практичне значення результатів полягає в можливості використання запропонованого підходу для формування облікової політики підприємств, внутрішнього контролю, підготовки МСФЗ-звітності та аудиторської перевірки фінансових інструментів.

The article develops a methodological approach to accounting for financial instruments of Ukrainian enterprises under International Financial Reporting Standards. The research problem arises from the fact that formal IFRS adoption does not automatically ensure high-quality reporting when entities deal with complex contractual arrangements, receivables exposed to increased credit risk, modified borrowings, guarantees, foreign-currency exposures and instruments measured at fair value. In such circumstances, accounting for financial instruments becomes a system of professional judgements rather than a purely technical procedure. The purpose of the article is to substantiate a coherent methodology that combines the identification of the economic substance of a contract, classification under the business-model and contractual-cash-flow criteria, measurement at amortised cost or fair value, estimation of expected credit losses, presentation of liabilities and equity instruments, risk-oriented disclosure and digital consistency with the UA IFRS XBRL taxonomy. The methodological basis includes IFRS 9, IAS 32, IFRS 7, IFRS 13, Ukrainian accounting legislation, regulatory requirements for XBRL reporting and recent academic literature on IFRS implementation, fair value measurement and professional competencies of accountants. The article argues that the methodology of accounting for financial instruments should be understood as a multi-level system of principles, valuation models, internal controls and disclosure procedures aimed at providing a faithful representation of contractual rights, obligations, risks and expected economic benefits. The originality of the research lies in the proposed integral model of methodological maturity of financial-instrument accounting. The model incorporates classification compliance, valuation quality, reasonableness of expected-credit-loss estimates, completeness of risk disclosures, taxonomy consistency and the risk of subsequent audit or regulatory adjustments. The practical implications relate to accounting policies, transformation procedures, internal control matrices, audit documentation and management decisions concerning financial assets and liabilities. For Ukrainian enterprises, the approach is relevant because IFRS application takes place under war-related uncertainty, volatile markets, limited observable inputs for fair value measurement, growing digital reporting requirements and increasing expectations of investors, creditors and regulators regarding reliable and comparable financial information.

Ключові слова: фінансові інструменти; МСФЗ; справедлива вартість; очікувані кредитні збитки; облікова політика; таксономія UA XBRL МСФЗ; розкриття ризиків.

Key words: financial instruments; IFRS; fair value; expected credit losses; accounting policy; UA IFRS XBRL taxonomy; risk disclosure.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) українськими підприємствами істотно змінює логіку обліку фінансових інструментів. Йдеться не лише про заміну національних правил міжнародними, а про перехід до принципово іншої культури фінансового звітування, у межах якої договірна форма операції має бути перевірена через її економічну сутність, очікувані грошові потоки, ризики, управлінську модель утримання активу та інформаційні потреби користувачів звітності. Фінансовий інструмент у такій системі є не допоміжним об'єктом обліку, а носієм майбутніх прав, зобов'язань, ризиків і переоцінок, які безпосередньо впливають на активи, капітал, фінансовий результат, показники ліквідності та боргового навантаження підприємства.

Українська практика обліку фінансових інструментів ускладнюється поєднанням кількох обставин. По-перше, правове середовище поступово гармонізується з міжнародними вимогами, але методологія щоденного облікового застосування МСФЗ залишається нерівномірною між підприємствами різних галузей. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" закріплює нормативний базис складання фінансової звітності та застосування міжнародних стандартів для визначених категорій суб'єктів [1]. По-друге, національне положення з обліку фінансових інструментів історично формувалося за іншою логікою, ніж сучасна модель МСФЗ 9, у якій визначальними є бізнес-модель управління активом, характеристики договірних грошових потоків та очікувані кредитні збитки [2; 4]. По-третє, воєнна невизначеність, девальваційні ризики, зміни строків погашення дебіторської заборгованості, реструктуризації боргу та обмеженість активних ринків ускладнюють застосування справедливої вартості й побудову прогнозних оцінок.

Методологічна проблема полягає в тому, що облік фінансових інструментів часто сприймається як набір технічних процедур щодо визнання, оцінки та розкриття. Такий підхід не забезпечує належної якості звітності, оскільки МСФЗ базуються на професійному судженні, економічній інтерпретації договорів, моделюванні ризику та документуванні припущень. Підприємство може формально зазначити, що застосовує МСФЗ, але водночас неправильно класифікувати фінансовий актив, не ідентифікувати модифікацію грошових потоків, не створити резерв очікуваних кредитних збитків або не розкрити ризики так, щоб користувач міг оцінити їхній вплив на фінансовий стан.

Практична значущість теми посилюється цифровізацією фінансового звітування. В Україні фінансова звітність, складена на основі таксономії МСФЗ в єдиному електронному форматі, подається до центру збору фінансової звітності, а таксономія UA XBRL МСФЗ стала не лише технічним інструментом подання, а й елементом методологічної дисципліни [9; 10]. Розширювана мова ділової звітності (eXtensible Business Reporting Language, XBRL) переводить облікові судження у структуровані цифрові теги, тому помилки класифікації або недостатності розкриття набувають не тільки бухгалтерського, а й інформаційно-регуляторного значення. Відтак стаття спрямована на розроблення методологічного підходу, який поєднує норми МСФЗ, українське нормативне середовище, контроль професійного судження та цифрову логіку розкриття фінансової інформації.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Наукова дискусія щодо обліку фінансових інструментів після запровадження МСФЗ 9 концентрується навколо чотирьох взаємопов'язаних блоків. Перший стосується класифікації та оцінки фінансових активів. МСФЗ 9 визначає вимоги до класифікації й оцінки фінансових активів, фінансових зобов'язань та окремих договорів на купівлю або продаж нефінансових об'єктів [4]. У сучасних дослідженнях підкреслюється, що класифікаційна модель МСФЗ 9 не є механічною, оскільки вона потребує доведення бізнес-моделі, перевірки характеристик договірних грошових потоків і належного розмежування амортизованої собівартості, справедливої вартості через інший сукупний дохід та справедливої вартості через прибуток або збиток [12].

Другий блок літератури пов'язаний з очікуваними кредитними збитками. На відміну від моделі понесених збитків, МСФЗ 9 вимагає врахування минулих подій, поточних умов і обґрунтованих прогнозів майбутнього, що особливо важливо для ринків, де кредитний ризик швидко змінюється. У рекомендаціях Світового банку для країн, що розвиваються, наголошено на потребі поєднання бухгалтерської методології резервування з якісними даними, управлінським наглядом і макроекономічними припущеннями [13]. Для нефінансових підприємств ця проблема часто проявляється у знеціненні торговельної дебіторської заборгованості, виданих позик, фінансових гарантій і довгострокових розрахунків із контрагентами.

Третій блок охоплює справедливую вартість. МСФЗ 13 визначає справедливую вартість як ринкову орієнтовану оцінку та встановлює єдину систему її визначення й розкриття [7]. Наукові праці, присвячені постімплементаційним проблемам МСФЗ 13, показують, що у країнах з менш розвиненими ринками активне застосування справедливої вартості стикається з дефіцитом ринкових котирувань, обмеженою доступністю незалежних оцінок, високою роллю припущень і ризиком суб'єктивності [14]. Для України ця теза має прикладне значення, оскільки значна частина фінансових інструментів підприємств не має активного ринку, а отже потребує моделювання, ієрархії вхідних даних та належного розкриття методів оцінювання.

Четвертий блок досліджень стосується інституційного впровадження МСФЗ. Т. Шепель доводить, що розвиток бухгалтерського обліку в Україні на основі МСФЗ супроводжується як перевагами для прозорості й порівнянності звітності, так і проблемами методологічної адаптації, професійної підготовки та практичного застосування міжнародних вимог [11]. У працях щодо професійних навичок бухгалтерів для застосування МСФЗ підкреслено, що принциповий характер міжнародних стандартів вимагає не лише знання норм, а й аналітичного мислення, здатності інтерпретувати договори, працювати з оцінками та документувати судження [15]. Такий висновок має пряме значення для обліку фінансових інструментів, де помилка часто виникає не в арифметиці, а на етапі методологічної інтерпретації операції.

Незважаючи на значний масив досліджень, недостатньо розробленою залишається проблема побудови цілісної методології обліку фінансових інструментів саме для українських підприємств, які застосовують МСФЗ в умовах поєднання нормативної трансформації, воєнної невизначеності, цифрового звітування та неоднорідної професійної практики. Бракує підходу, який одночасно враховував би класифікацію, оцінку, знецінення, подання, розкриття ризиків, XBRL-тегування та внутрішній контроль як єдину систему.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування методологічного підходу до обліку фінансових інструментів підприємств України в умовах застосування МСФЗ, який забезпечує узгодження економічної сутності договорів, професійного судження, моделей оцінювання, розкриття ризиків і цифрового подання фінансової звітності.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань. По-перше, уточнити економічний зміст методології обліку фінансових інструментів у системі МСФЗ. По-друге, систематизувати ключові методологічні зони, у яких підприємства мають найвищий ризик помилок. По-третє, побудувати логічну схему облікового циклу фінансового інструмента від ідентифікації договору до цифрового розкриття. По-четверте, запропонувати інтегральну модель оцінювання методологічної зрілості обліку фінансових інструментів. По-п'яте, визначити практичні напрями використання запропонованого підходу в обліковій політиці, внутрішньому контролі та підготовці МСФЗ-звітності підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У межах цього дослідження методологію обліку фінансових інструментів доцільно трактувати як упорядковану систему принципів, професійних суджень, процедур і моделей, за допомогою яких підприємство ідентифікує фінансовий інструмент, визначає його класифікацію, оцінює первісну та подальшу вартість, визнає зміни вартості й очікувані кредитні збитки, подає інструмент у фінансовій звітності та розкриває пов'язані ризики. Таке визначення відрізняється від вузького технічного розуміння обліку, оскільки переносить акцент із запису господарської операції на доказовість економічної інтерпретації договору.

Фінансовий інструмент у системі МСФЗ не може бути коректно облікований без первинного аналізу договірної природи операції. МСБО 32 зосереджується на поданні фінансових інструментів як фінансових активів, фінансових зобов'язань або інструментів власного капіталу, а також на умовах згортання фінансових активів і зобов'язань [5]. Через це першим методологічним питанням є не вибір рахунку, а відповідь на те, чи створює договір право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив, чи містить зобов'язання передати грошові кошти, чи формує залишковий інтерес в активах підприємства після вирахування зобов'язань.

Другим етапом є класифікація фінансового активу за логікою МСФЗ 9. Для боргових інструментів необхідно встановити, чи утримується актив з метою отримання договірних грошових потоків, з метою отримання грошових потоків і продажу, чи в іншій бізнес-моделі. Паралельно перевіряється, чи є грошові потоки виключно платежами основної суми та процентів. В українській практиці саме цей етап часто є вразливим, оскільки підприємства можуть змішувати управлінський намір, юридичний строк договору та фактичну історію продажів активів. Облікова політика має вимагати документування бізнес-моделі на рівні портфеля, а не лише окремого договору.

Третій етап пов'язаний з оцінкою. Амортизована собівартість передбачає застосування методу ефективної ставки відсотка, а справедлива вартість потребує оцінювання на основі ринкових даних або моделей. МСФЗ 13 задає ієрархію вхідних даних та вимагає роз-

криття методик оцінки, що особливо важливо для інструментів третього рівня, де використовуються суттєві неспостережувані припущення [7]. Для українських підприємств методологічно важливо розмежовувати відсутність активного ринку та неможливість оцінювання. Відсутність котирувань не звільняє від оцінки, але вимагає прозорого опису припущень, джерел даних, дисконтних ставок, валютних сценаріїв і чутливості результату.

Четвертий етап становить оцінювання очікуваних кредитних збитків. Для торговельної дебіторської заборгованості підприємство може використовувати спрощений підхід із матрицею резервування, але така матриця має бути побудована не лише на історії прострочень, а й на поточних умовах та прогнозній інформації. За умов воєнної економіки особливої ваги набувають галузеві відмінності, географічне розташування контрагентів, доступ до логістики, валютна структура розрахунків і залежність від державних або міжнародних платежів. Облікова політика має визначати не тільки формулу резерву, а й порядок оновлення припущень, відповідальних осіб, джерела інформації та критерії суттєвого зростання кредитного ризику.

П'ятий етап охоплює подання й розкриття. МСФЗ 7 вимагає надавати інформацію, яка дає змогу користувачам оцінити значущість фінансових інструментів для фінансового стану та результатів діяльності, а також характер і ступінь ризиків, що виникають унаслідок таких інструментів [6]. Тому розкриття не повинно обмежуватися переліком балансових сум. Користувачеві потрібна інформація про кредитний ризик, ліквідність, процентний ризик, валютний ризик, методи управління ризиками, концентрації, строки погашення та чутливість до ключових припущень. За відсутності таких розкриттів облік формально може бути завершений, але звітність не досягає своєї інформаційної мети.

Шостий етап пов'язаний із цифровою узгодженістю. Таксономія UA XBRL МСФЗ перетворює показники фінансової звітності на структуровані цифрові елементи, що посилює вимоги до однозначності класифікації й розкриття [9; 10]. Якщо підприємство неправильно визначило економічну сутність інструмента, помилка відтворюється і в цифровому поданні. Отже, XBRL не є лише технічним файлом для регулятора. Він стає тес-

Таблиця 1. Методологічні зони обліку фінансових інструментів за МСФЗ

Методологічна зона	Ключове професійне судження	Типовий ризик помилки	Контрольна процедура
Ідентифікація інструмента	Визначення наявності договірних прав або зобов'язання	Підміна економічної сутності юридичної назвою договору	Аналіз договору, реєстр умов, висновок відповідального фахівця
Класифікація активу	Оцінка бізнес-моделі та характеристик грошових потоків	Неправильний вибір амортизованої собівартості або справедливої вартості	Документування портфеля, тест грошових потоків, затвердження облікової політики
Оцінка та переоцінка	Вибір методу оцінювання і джерел вхідних даних	Суб'єктивність справедливої вартості за відсутності активного ринку	Ієрархія даних, незалежна перевірка припущень, аналіз чутливості
Очікувані кредитні збитки	Оцінка ймовірності непогашення та прогнозної інформації	Недостатній резерв за дебіторською заборгованістю або позиками	Матриця резервування, сегментація контрагентів, перегляд прогнозів
Подання у звітності	Розмежування фінансового зобов'язання та капіталу	Некоректне згортання або класифікація зобов'язання	Перевірка умов погашення, прав сторін і критеріїв згортання
Розкриття ризиків	Визначення суттєвості кредитного, валютного, процентного та ліквідного ризику	Формальні примітки без пояснення ризику для користувача	Карта ризиків, строкові таблиці, сценарний аналіз
XBRL-подання	Вибір коректних таксономічних елементів	Невідповідність між примітками, обліковою політикою та цифровими тегами	Звірка таксономії, контроль файлу, аудит цифрового сліду

Джерело: авторська розробка з урахуванням [4—7; 9; 10].

том методологічної зрілості, оскільки вимагає відповідності між обліковою політикою, фінансовою звітністю, примітками, аудиторським слідом і цифровими тегами.

Для систематизації зазначених положень доцільно виокремити ключові методологічні зони обліку фінансових інструментів.

Зміст таблиці 1 показує, що методологія обліку фінансових інструментів має охоплювати не окрему процедуру оцінки, а весь шлях облікової інформації. Найбільша практична складність полягає у зв'язку між професійним судженням і доказовістю. Кожне судження має бути відтворюваним, перевіримим і пов'язаним із конкретними даними. Якщо підприємство не може пояснити, чому актив класифіковано певним чином або чому обрано конкретну ставку дисконту, відповідне рішення не має належної методологічної якості.

Нижче подано логічну схему методологічного циклу обліку фінансових інструментів (рис. 1).

Схема на рис. 1 відображає послідовність, у якій бухгалтерське рішення формується від договору до цифрового розкриття. Її методологічний сенс полягає в тому, що кожний наступний етап залежить від якості попереднього. Неправильна ідентифікація договору призводить до помилкової класифікації; помилкова класифікація змінює модель оцінки; хибна модель оцінки викривлює фінансовий результат і власний капітал; неповне розкриття ризиків обмежує корисність звітності для інвестора або кредитора; неправильне тегування у форматі XBRL переносить помилку в цифровий контур звітності.

Для практичного оцінювання якості методології запропонуємо інтегральний індекс методологічної зрілості обліку фінансових інструментів підприємства. Його призначення не полягає в заміні норм МСФЗ, а в упорядкуванні внутрішньої діагностики облікової політики, трансформаційних процедур і контролю якості звітності.

$$IMЗФІ = w_1C + w_2V + w_3ECL + w_4D + w_5X - w_6R \quad (1).$$

де IMЗФІ — інтегральний індекс методологічної зрілості обліку фінансових інструментів; C — рівень класифікаційної відповідності фінансових активів, зобов'язань та інструментів капіталу вимогам МСФЗ; V — якість оцінки, включаючи обґрунтованість амортизованої собівартості, ефективної ставки відсотка та справед-

ливої вартості; ECL — обґрунтованість моделі очікуваних кредитних збитків; D — повнота і корисність розкриття ризиків відповідно до МСФЗ 7; X — узгодженість фінансової звітності з таксономією UA XBRL МСФЗ; R — ризик суттєвих коригувань за результатами аудиту, регуляторної перевірки або внутрішнього контролю; $w_1, w_2, w_3, w_4, w_5, w_6$ — вагові коефіцієнти, сума додатних ваг яких дорівнює одиниці.

У практичному застосуванні кожний компонент індексу може оцінюватися за шкалою від 0 до 1. Нуль означає відсутність документованої процедури або наявність суттєвих помилок, одиниця означає повну відповідність вимогам МСФЗ і внутрішнім контрольним критеріям. Компонент R має від'ємний знак, оскільки вищий ризик коригувань знижує методологічну зрілість. Ваги можуть установлюватися залежно від структури фінансових інструментів підприємства. Для компанії з великою дебіторською заборгованістю вища вага надається ECL, для емітента боргових цінних паперів — C, V і D, для підприємства з активним залученням зовнішнього фінансування — розкриттю ліквідного та процентного ризику.

Запропонована модель має три переваги. По-перше, вона переводить якість обліку фінансових інструментів із площини загального судження у систему перевірюваних критеріїв. По-друге, вона поєднує облікову, ризикову й цифрову складові, що відповідає сучасному характеру МСФЗ-звітності. По-третє, вона може використовуватися різними суб'єктами: бухгалтерською службою, фінансовим директором, внутрішнім аудитором, зовнішнім аудитором, наглядовою радою або власником.

Методологічне забезпечення обліку фінансових інструментів доцільно оформлювати в обліковій політиці підприємства окремим розділом. Такий розділ має містити перелік фінансових активів і зобов'язань, критерії класифікації, порядок тестування грошових потоків, правила визначення ефективної ставки, процедуру оцінювання справедливої вартості, методику очікуваних кредитних збитків, порядок розкриття ризиків, правила XBRL-тегування та відповідальність посадових осіб. Без такого документа застосування МСФЗ залишається залежним від індивідуальної практики окремого фахівця.

Рис. 1. Методологічний цикл обліку фінансових інструментів підприємства за МСФЗ

Джерело: авторська розробка.

Особливої уваги потребує документування професійного судження. Підприємство має зберігати не тільки кінцеву бухгалтерську проводку, а й логіку, яка до неї привела. Доцільними є картки облікового рішення, у яких зазначаються умови договору, застосований стандарт, альтернативні варіанти класифікації, обрана модель оцінки, джерела даних, ключові припущення, відповідальна особа та дата перегляду. Такий підхід зменшує ризик непослідовності, полегшує аудит і підвищує якість управлінського використання звітності.

Практичне значення запропонованого підходу полягає в тому, що він дає змогу зменшити ймовірність трьох груп помилок. Перша група стосується класифікаційних помилок, коли фінансовий актив відображається за амортизованою собівартістю без підтвердження бізнес-моделі або тесту грошових потоків. Друга група охоплює оцінювальні помилки, пов'язані з дисконтуванням, справедливою вартістю та резервуванням очікуваних кредитних збитків. Третя група пов'язана з розкриттям, коли примітки не дають користувачам можливості оцінити характер і масштаб ризиків. Саме ці помилки найчастіше впливають на довіру до звітності, переговори з кредиторами та вартість капіталу.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що методологія обліку фінансових інструментів підприємств України в умовах застосування МСФЗ має розглядатися як цілісна система професійного судження, оцінювання, контролю й розкриття, а не як сукупність технічних бухгалтерських процедур. Встановлено, що головні ризики викривлення звітності виникають на етапах ідентифікації економічної сутності договору, класифікації фінансового активу за бізнес-моделлю, оцінювання справедливої вартості за відсутності активного ринку, визначення очікуваних кредитних збитків, розмежування фінансового зобов'язання та інструмента власного капіталу, а також цифрового подання показників у форматі XBRL.

Запропоноване трактування методології обліку фінансових інструментів дає змогу розглядати її як багаторівневу систему, що поєднує норми МСФЗ, українське нормативне середовище, професійне судження, оцінювальні моделі, ризик-орієнтоване розкриття та таксономічну узгодженість. Розроблена інтегральна модель методологічної зрілості спрямована на оцінювання не лише формального виконання окремої вимоги стандарту, а й якості всієї облікової конструкції, включаючи доказовість класифікації, обґрунтованість оцінок, повноту розкриття та ймовірність подальших коригувань.

Такий підхід може бути використаний під час формування облікової політики підприємств, побудови внутрішніх контрольних матриць, підготовки трансформаційних коригувань, аудиторської перевірки фінансових інструментів і навчання фахівців, які працюють із МСФЗ-звітністю. Для українських підприємств особливого значення набуває поєднання методології МСФЗ 9, МСБО 32, МСФЗ 7 і МСФЗ 13 із вимогами електронного розкриття, адже цифрове звітування робить облікові судження видимими для регуляторів, кредиторів, інвесторів і аудиторів.

Обмеження дослідження пов'язані з його методологічним характером. Запропонована модель потребує подальшої емпіричної перевірки на вибірці підприємств різних галузей, зокрема щодо якості розкриття кредитного ризику, коректності класифікації фінансових активів, частоти аудиторських коригувань і зв'язку між рівнем методологічної зрілості та вартістю залученого капіталу. Перспективними напрямками подальших розвідок є розроблення галузевих матриць очікуваних кредитних збитків, методики оцінювання фінансових інструментів за умов обмежених ринкових даних, аналіз помилок XBRL-тегування та побудова емпіричного індексу якості МСФЗ-звітності українських підприємств.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 09.05.2026).
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти": наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 № 559 // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1050-01> (дата звернення: 09.05.2026).
3. Міністерство фінансів України. Переклад міжнародних стандартів фінансової звітності 2025 року. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2025 (дата звернення: 09.05.2026).
4. IFRS Foundation. IFRS 9 Financial Instruments. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/> (accessed: 09.05.2026).
5. IFRS Foundation. IAS 32 Financial Instruments: Presentation. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-32-financial-instruments-presentation/> (accessed: 09.05.2026).
6. IFRS Foundation. IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-7-financial-instruments-disclosures/> (accessed: 09.05.2026).
7. IFRS Foundation. IFRS 13 Fair Value Measurement. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-13-fair-value-measurement/> (accessed: 09.05.2026).
8. IFRS Foundation. IFRS Accounting Taxonomy 2025. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-taxonomy/ifrs-accounting-taxonomy-2025/> (accessed: 09.05.2026).
9. Міністерство фінансів України. Таксономія фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності. URL: <https://mof.gov.ua/uk/taksonomija> (дата звернення: 09.05.2026).
10. Про затвердження Вимог до розкриття показників фінансової звітності у форматі XBRL для суб'єктів звітування, що є учасниками ринків капіталу та професійними учасниками організованих товарних ринків: рішення НКЦФПР від 06.06.2025 № 36/21/2383/K03 // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0958-25> (дата звернення: 09.05.2026).

11. Shepel T. Development of Accounting in Ukraine Based on the Implementation of IFRS: Problems and Prospects. *Oblik i finansi*. 2021. No. 1 (91). P. 36—43. DOI: 10.33146/2307-9878-2021-1(91)-36-43.

12. Kvaal E., Low E., Novotny-Farkas Z., Panaretou A., Renders A., Sampers P. Classification and Measurement under IFRS 9: A Commentary and Suggestions for Future Research. *Accounting in Europe*. 2024. Vol. 21, No. 2. P. 154—175. DOI: 10.1080/17449480.2023.2253808.

13. Caruso E., D'Hulster K., Kliatskova T., Ortiz J. Accounting Provisioning Under the Expected Credit Loss Framework: IFRS 9 in Emerging Markets and Developing Economies. Washington, DC: World Bank, 2021. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/455393fb-803f-5461-93a3-5ed4551ad003> (accessed: 09.05.2026).

14. Oyewo B. Diffusion of Fair Value Measurement (IFRS 13): Perception of Auditors. *Contaduria y Administracion*. 2021. Vol. 66, No. 2. DOI: 10.22201/fca.244884-10e.2021.2659.

15. Maradona A. F., Chand P., Lodhia S. Professional skills required by accountants for applying international financial reporting standards: implications from Indonesia. *Meditari Accountancy Research*. 2024. Vol. 32, No. 2. P. 269—293. DOI: 10.1108/MEDAR-02-2022-1591.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (Accessed 9 May 2026).

2. Ministry of Finance of Ukraine (2001), Order "On approval of National Accounting Standard 13 'Financial Instruments'", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1050-01> (Accessed 9 May 2026).

3. Ministry of Finance of Ukraine (2025), "Translation of International Financial Reporting Standards 2025", available at: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2025 (Accessed 9 May 2026).

4. IFRS Foundation (2026), "IFRS 9 Financial Instruments", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/> (Accessed 9 May 2026).

5. IFRS Foundation (2026), "IAS 32 Financial Instruments: Presentation", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-32-financial-instruments-presentation/> (Accessed 9 May 2026).

6. IFRS Foundation (2026), "IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-7-financial-instruments-disclosures/> (Accessed 9 May 2026).

7. IFRS Foundation (2026), "IFRS 13 Fair Value Measurement", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-13-fair-value-measurement/> (Accessed 9 May 2026).

8. IFRS Foundation (2025), "IFRS Accounting Taxonomy 2025", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-taxonomy/ifrs-accounting-taxonomy-2025/> (Accessed 9 May 2026).

9. Ministry of Finance of Ukraine (2026), "Taxonomy of financial reporting under International Financial Reporting Standards", available at: <https://mof.gov.ua/uk/taksonomija> (Accessed 9 May 2026).

10. National Securities and Stock Market Commission (2025), Decision "On approval of Requirements for disclosure of financial reporting indicators in XBRL format", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0958-25> (Accessed 9 May 2026).

11. Shepel, T. (2021), "Development of Accounting in Ukraine Based on the Implementation of IFRS: Problems and Prospects", *Oblik i finansi*, vol. 1, no. 91, pp. 36—43. doi: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1\(91\)-36-43](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-1(91)-36-43).

12. Kvaal, E., Low, E., Novotny-Farkas, Z., Panaretou, A., Renders, A. and Sampers, P. (2024), "Classification and Measurement under IFRS 9: A Commentary and Suggestions for Future Research", *Accounting in Europe*, vol. 21, no. 2, pp. 154—175. doi: <https://doi.org/10.1080/17449480.2023.2253808>.

13. Caruso, E., D'Hulster, K., Kliatskova, T. and Ortiz, J. (2021), Accounting Provisioning Under the Expected Credit Loss Framework: IFRS 9 in Emerging Markets and Developing Economies, World Bank, Washington, DC, available at: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/455393fb-803f-5461-93a3-5ed4551ad003> (Accessed 9 May 2026).

14. Oyewo, B. (2021), "Diffusion of Fair Value Measurement (IFRS 13): Perception of Auditors", *Contaduria y Administracion*, vol. 66, no. 2. doi: <https://doi.org/10.22201/fca.24488410e.2021.2659>.

15. Maradona, A.F., Chand, P. and Lodhia, S. (2024), "Professional skills required by accountants for applying international financial reporting standards: implications from Indonesia", *Meditari Accountancy Research*, vol. 32, no. 2, pp. 269—293. doi: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-02-2022-1591>.

Отримано редакцією журналу / Received: 10. 05.26

Професійно рецензовано / Revised: 19. 05.26

Дата публікації / Published: 21.05.26

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663